

Videl sem ga prav od blizu – Druschkeja namreč, tega, med nemško okupacijo in za vse večne čase zagotovo najbolj osovražnega in krutega jeseniškega gestapovca.

Od poletja leta 1937 do novembra leta 1942 smo (oče, mama, starejša sestra in jaz) živeli na Jesenicah. Kot železniška družina smo se preselili iz Brežic. Stanovali smo v veliki železniški hiši nasproti jeseniške železniške postaje (slika).

Železniška postaja Jesenice in nasproti nje velika hiša, kjer smo stanovali. Vmes Kolodvorska ulica – majčken del ceste od Ljubljane (z leve smeri) do Planice (v desno smer). Pogled proti vzhodu. Za hišo je bilo veliko dvorišče, pred hišo pa vrtovi stanovalcev. Vir: Gorenjski muzej Jesenice, foto Fran Pavlin.

Na Jesenicah sem doživel nemško okupacijo. Dne 6. 4. 1941 je bil na Jesenicah siv, čemerren, mrk, turboben dan. Visoka oblačnost do Mežaklje, po dolini pa so se vlekle megle. Sicer suh dan. Sonca ni bilo na spregled. Vsaj dopoldne ne. Snega je bilo še precej na Mirci, več pa na Mežaklji in pod njo, ob naši hiši pa bolj v zadnjih izdihljajih. Ledene in na pol ledene snežne kepe razmetane na tleh. Veter je močno vlekel mimo železniške postaje in pometal s snegom pomešane smeti in listje sem in tja po cesti. Radovedno sem gledal iz našega balkona v drugem nadstropju hiše in opazoval dopoldansko dogajanje na cesti levo in desno pred železniško postajo. Nenadoma sem zagledal očeta, ki je prihajal z leve strani ceste, to je s tiste strani, kjer je bila lekarna in še dalje zgradba ljudske šole. Čudno je mahal s časopisom v roki in vpil, kot da mi hoče nekaj povedati. Nič nisem niti slišal niti razumel, kaj želi povedati. Ko je prišel domov, je ves razburjen povedal, da so Nemci zjutraj z letali odvrgli bombe na Beograd in s tem napadli Jugoslavijo, da se je začela vojna.

Kmalu nato, morda čez dan, dva ali pa tri, je skozi Jesenice že korakala italijanska vojska, ki je prišla iz kranjskogorske smeri. Vojaki so se mi zdeli kot krdelo razcapancev, ciganov. Razpuščeni, neurejeni in zmatrani so ležali ali pa sedeli na vojaških vozovih, ki so jih vlekle mule. Za nekaj dni so se ustavili celo na našem velikem hišnem dvorišču, kjer so taborili, kurili ognje in jedli hrano iz velikega kotla. Otroci smo jih pomenljivo gledali kot čudo s tretjega sveta. Potem, ko so pot nadaljevali proti Ljubljani, so Jesenice takoj zasedli urejeni motorizirani nemški vojaki. Kot noč in dan v primerjavi z Italijani glede uglajenosti, urejenosti, reda in splošne discipliniranosti vojakov.

Oče je še nekaj časa, kot so rekli, "klofal promet" na železniški postaji Jesenice, pozneje pa so ga Nemci premestili v Linz, kjer je urejeval zamotan trismerni železniški promet. Predno je odšel v Linz, pa je imel zoprni spor s takratnim šefom gestapa na Jesenicah, SS oficirjem Clemensom Druschkejem. Nekdo je očeta naznanil, da se je na postaji norčeval iz Nemcev, češ, da ne znajo

početi nič drugega, kot samo lajati, kakor pritepeni psi, pa še ti včasih umolknejo. To je bilo dovolj, da ga je Druschke obiskal. Bilo je pozno spomladi leta 1941. Sončen in topel dan zunaj, mi pa smo v stanovanju še vedno kurili. Z očetom sva bila v kleti naše hiše. Prišla sva po drva, da jih odneseva gor, v stanovanje. Kot štirileten sem že precej pomagal pri različnih opravilih v kleti, pri nabiranju in nošenju drv in pospravljanju kleti.

V spremstvu dveh dobro oboroženih policistov je Druschke nenadoma odprl vrata in sunkovito vdrl v našo klet. Z rokama v boku in z nogama v razkoraku se je junaško in nasilno postavil pred očeta in mene v ozadju ter glasno v nemščini zavpil (natančno se spominjam njegovih ostrih besed, saj sem ga videl in slišal z razdalje dveh metrov; oče mi je pozneje prevedel, kaj je rekel):

"Če je to res, kar ste govorili na železniški postaji, gospod Prosen, se vam bo slabo godilo. Šli boste v zapor in se tam naučili lepega vedenja. V lager pa bomo poslali tudi vaše družinske člane."

Pod grožnjo, da se lahko hitro kaj zgodi družini, se je oče takoj naslednji dan javil na policiji.

Obersturmführer SS Clement Druschke, razvpiti šef jeseniške gestapovske izpostave.

Druschke na sliki zglada razmeroma miren in blag, je pa bil krvnik 45 postreljenih talcev na Belem polju (julij 1942) in akter še številnih krutih dejanj z mučenjem partizanov do smrti. Ni moj namen, da bi odkrival njegove zločine. To so že drugi naredili. Jaz povem le, da sem tega nečloveka videl od blizu in se ga nisem nič bal. Tudi oče ne. Seveda pa se nisem zavedal, kakšen monstrem stoji pred menoj. Po okupaciji je zbežal z Jesenic. Ne vem, če je dovolj plačal za storjene zločine.

Za dva dni so ga zaprli v temnico, ki je bila v kleti manjše hiše pred glavnim vhodom v Železarno Jesenice (pozneje IBM prostori Železarne). Tudi zaslišali so ga. Celo dopoldne. Oče se je dobro branil, saj je znal odlično nemško. Zadevo je pojasnil, da ni bilo ravno tako, kot je bilo prikazano v ovadbi. Zasliševalec je kmalu uvidel, da oče govori resnico in da so z ovadbo pretiravali. Nič tako kaznivega niso našli, da bi moral iti v zapor. Zato so ga izpustili. Nevarnega Druschkeja se je rešil. Verjetno pa so očeta zaradi tega dogodka nato kmalu premestili v Linz. Pozneje je zvedel, da ga je naznanil kolega iz čiste zavisti, ker je oče v službi napredoval.

Še danes, po dobrih 70-tih letih, kristalno jasno vidim sliko osornega Druschkeja in ob njem oba do zob oborožena policista, kako vsi trije stojijo sredi kleti in grozijo očetu. Ravno takrat je sončni žarek posvetil v klet in se ustavil na Druschkeju, kako vpije na očeta. Nepozabna slika. Če bi znal risati, bi ta prizor umetniško upodobil. Tako pa sem ga le skromno opisal.

To moje posredno srečanje z Druschkejem se mi je tako močno zapisalo v dušo, da ga nisem mogel nikoli izbrisati. Velikokrat me preganja še v teh letih.